ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Մանկավարժության և հոգեբանության
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Լ. Բաղդասարյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № ___17___

« 03 » 05. 2023թ.

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄՀ/բ-036 _ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝ ______031301.00.6 __________Հոգեբանություն_
/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ _____031301.01.6_Հոգեբանություն
/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ ____________________Բակալավր__________
/բակալավր, մագիստրատուրա/

Ամբիոն՝ _Մանկավարժության և հոգեբանության»__
/ամբիոնի լրիվ անվանումը/

Ուսուցման ձևը՝ __Հեռակա______________
/առկա, հեռակա/

Կուրս/կիսամյակ
հեռակա __5 կուրս_,6 կիսամյակ_______

Դասախոս(ներ)՝ **Անահիտ Ստեփանյան**____________
/անուն, ազգանուն/

Էլ/հասցե/ ներ_____ petrosyan.anahit@gmail.com _________

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ...3

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում...3

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները...4

3.Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/...4

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը և /կամ կոմպետենցիաները. 4

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների. 5

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը...6

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները 6

8. Դասավանդման մեթոդներներն են 8

9. Ուսումնառության մեթոդներն են 8

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների. 9

11.Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ..9

12.Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ 10

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ...10

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ 11

12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ..12

12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ..13

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում ....

14. Գնահատում..7

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝ .... **Ошибка! Закладка не определена.**7

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում...6

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)..8

14.4. Գնահատման չափանիշները. 20

15.ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ...1

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում[1]

«Արտակարգ իրավիճակների հոգեբանություն» դասընթացը կարևորվում է հոգեբանության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է «Հոգեբանություն» Կրթական Ծրագրի» ուսումնական պլանի «Հիմնական մասնագիտական» կրթամասում:

«Արտակարգ իրավիճակների հոգեբանություն» դասընթացը սերտ կապված է այնպիսի առարկաների հետ, ինչպիսիք են «Կլինիկական հոգեբանություն», «Հոգեբանական աջակցություն արտականգ իրավիճակներում», ինչպես նաև «Նեյրոհոգեբանություն:Լիարժեք յուրացման համար անհրաժեշտ է տիրապետել «Ընդհանուր հոգեբանություն», «Խորհրդատվական հոգեբանություն» և «Կենսագործունեության անվտանգություն» առարկաների բազային հասկացություններին: **«Արտակարգ իրավիճակների հոգեբանություն»** դասընթացը ուղղված է բացասական հոգեկան վիճակների ինքնակարգավորման հիմնական մեթոդների յուրացմանը:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է՝

Տվյալ առարկայի ուսումնասիրության նպատակն է ուսանողներին.

- ծանոթացնել արտակարգ իրավիճակներում ծագող էքստրեմալ՝ ծայրահեղ իրավիճակների և հոգեկան վիճակների,դասակարգմանը,ինչպես նաև հոգեկան վիճակների ինքնակարգավորման հիմնական մեթոդներին,

Առարկայի ուսումնասիրության շրջանակներում ուսանողները ծանոթանում են վարքի և կարգավորման ձևերին, նրանց մեջ առաջացող ոչ հավասարակշռության հոգեկան վիճակները:

-սովորեցնել կառավարել իրենց բացասական վիճակները, ընթացքում զսպել հույզերը կամ դրանց ազատություն տալ,

- տիրապետել ճգնաժամերը ճիշտ գնահատելու հմտություններին,

-իրավիճակը և ծագած խնդիրները լուծել հանգիստ և հավասարակշռված:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են.

-սովորեցնել կառավարել իրենց բացասական վիճակները, ընթացքում

-զսպել հույզերը կամ դրանց ազատություն տալ,

- տիրապետել ճգնաժամերը ճիշտ գնահատելու հմտություններին,

-իրավիճակը և ծագած խնդիրները լուծել հանգիստ և հավասարակշռված:

ընդհանուր էվոլյուցիոն արմատները, այնպես էլ զարգացումն ապահովող որակական փոփոխությունները:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները /դասընթացները/

[1] Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

«Արտակարգ իրավիճակների հոգեբանություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների գիտելիքների և հմտությունների առկայությունը «Հոգեբանություն» մասնագիտության բակալավրի կրթական ծրագրում ուսուցանվող **«Հոգեբանության հիմունքներ», «Հոգեբանական հետազոտության մեթոդներ»,** «Ընդհանուր հոգեբանություն» **և այլ** դասընթացներից:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը[2] և /կամ կոմպետենցիաները.

«Արտակարգ իրավիճակների հոգեբանություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

Իմանա՝Գիտելիք

-դասընթացի հիմնական հասկացությունները,
-ճգնաժամային իրավիճակներում պետությունների ինքնակարգավորման հիմնական տեսություններն ու հասկացությունները,
-ծայրահեղ իրավիճակներում դրսևորվող վիճակների ուսումնասիրության հիմնական մոտեցումները,
-Ծայրահեղ իրավիճակներում մարդու վրա ազդող հիմնական գործոնները,
-Հոգեբանական կայունության որոշման հիմնական մոտեցումները,:
-հոգեբանական կայունության բաղադրիչները:

Կարողանա ՝ Կարողություն

-արագ և ճշգրիտ ախտորոշել էքստրեմալ արտակարգ պայմաններում, իրավիճակներում առաջացող հոգեկան վիճակները և իրավիճակներ,
-օգտագործել ծայրահեղ իրավիճակների հաղթահարման ռազմավարություն (coping-Ստրատեգիա),
-հոգեբանական օգնություն ցուցաբերել ճգնաժամային իրավիճակում հայտնված մարդկանց,
-հոգեբանական օգնություն ցուցաբերել ծայրահեղ իրավիճակում հայտնված մարդկանց,
-օգնություն ցուցաբերել արտակարգ իրավիճակների մասնագետներին:

Տիրապետի՝ Հմտություն՝

-տիրապետի կենդանիների և մարդկանց վարքի համեմատական վերլուծության հմտություններին,
- տիրապետի կիրառական հետազոտությունների ոլորտում կողմնորոշման և ստացած գիտելիքների օգտագործման հմտություններին, տարբեր տեսակի գործնական խնդիրներ լուծելու համար:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա) Ընդհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն (վերլուծելու հոգեկանի զարգացման փուլերը, կառուցվածքը, վարքային համակարգերը, գնահատելու ընտանիքի կարիքները, ռիսկերը, ռեսուրսները և ուժեղ կողմերը),
ԳԿ-2 տեղեկատվության կառավարում, պլանավորում
ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,
ԳԿ-7 տեղեկատվության գտնելու և վերլուծելու ունակություն

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

[2] http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf
Լրացվում է «Առարկայի նկարագրի մշակման ռազմավարության» կոմպետենցիաների ցանկին համապատասխան:

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,
ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,
ՀԳԿ3 սովորելու ունակություն,
ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները, ճանաչել հիմնական հասկացությունները,
ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,
ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,
ԱԿ11 մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,
ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների[3]

«Արտակարգ իրավիճակների հոգեբանություն» դասընթացի դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել հոգեբանական մասնագիտական գործունեության ընթացքում, անհատական և խմբային ծառայությունների մատուցման, ինչպես նաև հոգեբանական աջակցության էքստրեմալ իրավիճակներում աշխատելու, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և հոգեբանական տարբեր ոլորտներում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	4 կրեդիտ/120 ժամ	4 կրեդիտ /120 ժամ

Աշխատանքի տեսակը	ժամաքանակ	ժամաքանակ
Դասախոսություն		12 ժամ
Գործնական աշխատանք		10
Սեմինար պարապմունք		
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք		98ժամ

[3] Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

Ընդամենը	120	120 ժամ
Ստուգման ձևը (ստուգարք)	ստուգարք	ստուգարք

7. <u>Ուսումնական աշխատանքների տեսակները</u>[4] .

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետնողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:
- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային գրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:
- **<u>Ինքնուրույն աշխատանքը</u>** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

  Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են[5]՝

  - **<u>Ռեֆերատ</u>** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
  - **<u>Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն</u>** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:

[4] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

[5] Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

- **<u>Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում</u>** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **<u>Զեկույց</u>** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:

8. **Դասավանդման մեթոդներներն են՝**[6] հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր:
9. **Ուսումնառության մեթոդներն են**[7]՝ մտագրոհ , խմբային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում

---

[6] Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:
[7] Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը` ըստ բաժինների և թեմաների[8].

հ/հ	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապմունք	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Մարդածին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ	2				
2.	Տեխնոգեն բնույթի արտակարգ իրավիճակներ			2		
3.	«Արտակարգ իրավիճակներ» հասկացության սոցիալ-հոգեբանական հայեցակետը	2				
4.	Անձի ադապտացիայի մեխանիզմները արտակարգ իրավիճակներում			2		
5	Դեստրուկտիվ հատկանիշ:	2				
6	Սոցիալական ադապտացիայի միջավայրի բնութագրումը			2		
7	Արտակարգ իրավիճակներին անձի ադապտացիայի հոգեբանական ռեսուրսների բաղադրատարրերը:	2				
8.	Սթրեսի կառավարումը ատակարգ իրավիճակներում:			2		
9	Սթրեսի հաղթահարում: Հետսթրեսային հոգեկարգավորում:	2				
10	Ռելաքսացիոն տեխնիկաներ : Պրոգրեսիվ մկանային ռելաքսացիա			2		

[8] Նման է օրացուցային պլանին

11	Որովայնային շնչառություն, ինքնաիիպնոս	2				
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		12		10		

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

հ/հ	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Заварзина О.В. Психология экстремальных ситуаций. ? М.: КУРС, ИНФРА-М, 2017. ? 176 chttp://znanium.com/catalog.php?bookinfo=528773	2017թ.
2.	Психология кризисных и экстремальных ситуаций: индивидуальные жизненные кризисы; агрессия и экстремизм: Учебник / Хрусталева Н.С. - СПб:СПбГУ, 2016. - 445 с. http://znanium.com/bookread2.php?book=940991	2016թ.
3	Психология кризисных и экстремальных ситуаций: индивидуальные жизненные кризисы; агрессия и экстремизм: Учебник / Хрусталева Н.С. - СПб:СПбГУ, 2016. - 445 с. - http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=940991	2016թ.
4	Психология чрезвычайных ситуаций / Гуревич П.С. - М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2015. - 495 с. - http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=882391	2015թ.
5	Психология экстремальных профессий. Материалы Всероссийской научно-практической конференции. г. Архангельск, 18?19 декабря 2014 г. - http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=19563&search_query=%D0%BF%D1%81%D0%B8%D	2014թ.
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	Нестерова О. В. Управление стрессами: учебное пособие / О. В. Нестерова. - М.: Московский финансово-промышленный университет 'Синергия', 2012. - (Университетская серия). С. 130-248. http://znanium.com/bookread.php?book=451386	2012թ.
2.	Психология чрезвычайных ситуаций / Гуревич П.С. - М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2015. - 495 с. http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=882391	2015թ.
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.	Рогачева Т. В., Залевский Г. В., Левицкая Т. Е. Психология экстремальных ситуаций и состояний. Учебное пособие -	

	http://www.bibliorossica.com/book.html?search_query=%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%	
2.	Заварзина О.В. Психология экстремальных ситуаций. ? М.: КУРС, ИНФРА-М, 2017. ? 176 с - http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=528773	
3.	http://psyjournal.ru/	
4.	http://www.psyanima.ru/archive/	

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Գրականություն[9]
1.	Ներածություն: Արտակարգ իրավիճակների հոգեբանության առարկան, նպատակը:	Հասկացություններ ԱԻ-ների մասին:Բնական ծագման ռտակարգ իրավիճակներ	2	ՊԳ 1, ՊԳ 3, ՊԳ 4, ԼԳ 1
2.	Մարդածին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ : Տեխնոգեն բնույթի արտակարգ իրավիճակներ	Մարդածին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ :Տեխնոգեն արտակարգ իրավիճակներ առաջացման պատճառներն ու առանձնահատկությունները	2	ՊԳ 1, ՊԳ 2,ՊԳ 4, ԼԳ 3, ԷԱ2,
3.	«Արտակարգ իրավիճակներ» հասկացության սոցիալ-հոգեբանական հայեցակետը	Անձի ադապտացիայի ռաումնասիրվածությունը գիտական հարթակներում: «Կենսական դժվարություններ», «դժվար կենսական իրավիճակներ», «սթրեսային «էքստրեմալ իրավիճակներ» հասկացությունների էությունը:	2	ՊԳ 1, ՊԳ 2,ՊԳ 4,ԼԳ 3, ՀՏՊ 1,
4.	Անձի ադապտացիայի մեխանիզմները արտակարգ իրավիճակներում	Մարդկանց ադապտացիայի վրա ազդող գործոնները տեխնոգեն բնույթի արտակարգ իրավիճակում (տրասպորտային վթարներ, ծովային, օդային և այլն):	2	ՊԳ1, ՊԳ 9, ՊԳ 10,ԼԳ 1
5.	Դեստրուկտիվ հատկանիշ:	Կենսաբանական զենք, Սիբիրյան խոց, ժանտախտ և այլ արտակարգ	2	ՊԳ1,ՊԳ 2,ՊԳ 3, ԼԳ 3

[9] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

		իրավիճակներ ազդող մարդկանց առողջական վիճակի վրա: համաճարակային միջոցառումներ:		
6.	Սոցիալական ադապտացիայի միջավայրի բնութագրումը	Իրավիճակներ կամ դեպքեր, որոնք ֆրուստրացնում են մարդու այս կամ այն պահանջմունքերը	2	ՊԳ 7,ՊԳ 3, ՊԳ 4,ԼԳ 2
7.	Արտակարգ իրավիճակներին անձի ադապտացիայի հոգեբանական ռեսուրսների բաղադրատարրերը::	Արտակարգ պայմաններում գործող մասնագետների, առանձին անձանց արդյունավետ գործունեություն ծավալելու հոգեբանական հիմնախնդիրները:	2	ՊԳ1 ՊԳ 4,ՊԳ 3, ՊԳ 4,ԼԳ 2
8.	Սթրեսի կառավարումը ատակարգ իրավիճակներում:	Անձի կենսագործունեության անցանկալի, խոչընդոտող արտաքին պայմանները	2	ՊԳ1 ՊԳ 4, ,ԼԳ 1
9.	Սթրեսի հաղթահարում:Հետսթրեսային հոգեկարգավորում:	Անձի կյանքի համար դժվար և սթրեսային ուրաքանչյուր կարծրատիպերի փոփոխությունն ու հետևանքները	2	ՊԳ1 ՊԳ 2,ՊԳ 3, ,ԼԳ 2
10.	Ռելաքսացիոն տեխնիկաներ: Պրոգրեսիվ մկանային ռելաքսացիա	Ռելաքսացիայի բնութագրիչները `Թուլացում, ուժասպառում , հիմնական մկանների տոնուսի իջեցում և այլն:հոգեկան լարվածության իջեցման միջոցները	2	ՊԳ2, ՊԳ 3,ՊԳ 4,ԼԳ 1
11.	Որովայնային շնչառություն, ինքնահիպնոս	Շնչառական վարժություններ, որոնք նպաստում են շնչառության կարգավորմանը:	2	ՊԳ3, ՊԳ 4, ԼԳ 2

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն[10]

[10] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

1.	Բնական ծագման արտակարգ իրավիճակների նկարագրությունը, հիմնական հասկացությունները	Արտակարգ իրավիճակներ համարվող բնածին երևույթները և նրանց ազդեցության հետևանքները	2	Հարցում	ՊԳ 1, ՊԳ 3, ՊԳ 5, ԼԳ 1
2.	Տեխնոգեն ծագում ունեցող աղետների ընդհանուր բնութագիրը	Հրդեհների, պայթյունների , էլեկտրաէներգետիկական համակարգի վթարների էությունը	2	Հարցում	ՊԳ 1, ՊԳ 2,ՊԳ 4, ԼԳ 3
3	Անձի աղապտացիայի հիմնախնդրի տեսական մշակվածության աստիճանը	Հասկացություններ, որոնք բնորոշում են անձի աղապտացիայի անհրաժեշտությունը:	2	Հարցում	ՊԳ 1, ՊԳ 2,,ԼԳ 6, ՀՏՊ 1,
4	Ճգնաժամ և նրա ազդեցության հետևանքները մարդու կյանքում:	Ճգնաժամի փուլերը: «Կրիտիկական իրավիճակ»-ը որպես մարդու ուղղու օչբյեկտիվ և անբաժանելի մաս:	2	Հարցում	ՊԳ1, ՊԳ 2, ,ԼԳ 1
5	Անձի հարմարման գործընթացի հիմնական մեղանիզմների կիրառումը	Արտամղման, ժխտման, սահմանափակ վարքագծի ձևավորման, ներհոգեկան աղապտացման, պաշտպանության և կոնցեպտուալիզացիայի մեխանիզմները :	2	Հարցում	ՊԳ4,ՊԳ 3, ՊԳ 4,ԼԳ 2
6	Իրավիճակի կանխատեսման մեխանիզմները: Տագնապայնության բարձր մակարդակի հախթահարում:	Արտակարգ իրավիճակների կանխատեսման և կանխարգելման միջոցները: տագնապայնության բարձր	2	Հարցում	ՊԳ1, ՊԳ 2, ,ԼԳ 1

		մակարդակի հետևանքները, որոնք նպաստում են մարդու ադապտացիոն ռեսուրսների մաշվելուն:			
7	Անձի տեղեկատվական պաշտպանության հատուկ համակարգի նշանակությունը:	Զառանցանքներ ,պատրանքներ,ընդարմացում՝ որպես օրգանիզմի պաշտպանական ռեակցիաներ	2	Հարցում	ՊԳ1, ՊԳ 2, ,ԼԳ 1
8	Անձի հոգեբանական ռեսուրսների դրսևորման բաղադրատարրերը	Կոգնիտիվ,էմոցիոնալ, վարքային հաղթահարման ուղիները անձի սոցիալականացման համակարգում:	2	Հարցում	ՊԳ4,ՊԳ 3, ՊԳ 4,ԼԳ 2

12.3. Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	*Թեմա*	Ուսումնասիրվող հարցեր	*Ժամաքանակ*	Ստուգման ձևը	Գրականություն[11]
1.					
2.					

[11] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

12.4. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

հ/հ	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը[12]	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն[13]
1.	Ռիսկի գործոնը արտակարգ իրավիճակներում	Իրադրական, վերիրադարական և խմբային ռիսկեր: Ռիսկի որոշումը,: Ռիսկի մակարդակի գնահատումը Ռիսկի ընկալումը,	ռեֆերատ	3-րդ շաբաթ	Զեկույց	ՊԳ 1, ՊԳ 3, ՊԳ 5, ԼԳ 1
2.	Ճգնաժամային կառավարումը արտակարգ իրավիճակներում	Պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասությունները բնակչության պաշտպանության բնագավառում	ռեֆերատ	3-րդ շաբաթ	Զեկույց	ՊԳ 1, ՊԳ 2,ՊԳ 4, ԼԳ 3, ԷԱ2,
3.	Արտադրական օբյեկտների գործունեության կայունության ապահովումը	Արտադրական օբյեկտների կայունության ապահովման ուղիներն ու գործոնները	ռեֆերատ	3-րդ շաբաթ	Զեկույց	ՊԳ 1, ՊԳ 2,,ԼԳ 6, ՀՏՊ 1,

[12] Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը
[13] Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

4	Տնտեսական հետևանքները և օբյեկտների կայունության բարձրացումը	Արտակարգ իրավիճակներում օբյեկտների կայունության բարձրացման , պատրաստվածության և դրանց բնութագրող ցուցանիշները:	ռեֆերատ	4 -րդ շաբաթ	Զեկույց	ՊԳ1, ՊԳ 2, ,ԼԳ 5
5	Փրկարարական աշխատանքների կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակներումև պատերազմի ժամանակ	Քաղաքացիական պաշտպանություն., ՔՊ նախապատրաստական միջոցառումները, ղեկավար կազմը:	ռեֆերատ	4 -րդ շաբաթ	Զեկույց	ՊԳ1, ՊԳ 2, ,ԼԳ 5
6	Ապահովագրական խնդիրները արտակարգ իրավիճակների ժամանակ	Քաղաքացիական պաշտպանության ուժերը,կազմավորումները, անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքները:	ռեֆերատ	4-րդ շաբաթ	Զեկույց	ՊԳ 7,ՊԳ 3, ՊԳ 4,ԼԳ 7
7	Մարդասիրական օգնության կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակներում	Միավորված ազգերի կազմակերպության գործունեությունը(ՄԱԿ), և Միացյալ ազգերի մանկական հիմնադրամ(ՅՈՒՆԻՍԵՖ)	ռեֆերատ	14 -րդ շաբաթ	Զեկույց	ՊԳ 1, ՊԳ 3, ՊԳ 8, ԼԳ 1
8	Քաղաքացիական պաշտպանության պաշտպանական կառույցները	Կոլեկտիվ պաշտպանության միջոցները՝թաք ստոցներ, ապաստարաններ, համաճառագայթային թաքստոցներ:	ռեֆերատ	14-րդ շաբաթ	Զեկույց	ՊԳ 1, ՊԳ 2,ՊԳ 4, ԼԳ 3, ԷԱ2,
9	Բնական, էկոլոգիական և տեխնոծին աղետներ	Երկրաշարժ, երկրաբանական վտանգավոր երևույթներ,ավերիչ քամի և այլն:	ռեֆերատ		Զեկույց	

10	Արտակարգ իրավիճակների դասակարգումը և կանխարգելման միջոցառումները:	Արտակարգ իրավիճակների դասակարգումը ըստ տնողության,ըստ կանխատեսման հնարավորության և այլն:	ռեֆերատ		Զեկույց	ՊԳ 1 ՊԳ 2,ՊԳ 4, ԼԳ 3
11	Ժամանակակից զենքեր	Հրթիռային զենքեր՝ ստրատեգիական, օպերատիվ-տակտիկական, տակտիկական	ռեֆերատ		Զեկույց	ՊԳ 1 ՊԳ 2,ՊԳ 4, ԼԳ 3
12	Բնակչության պաշտպանությունը կազմակերպումը արտակարգ իրավիճակներում:	Բնակչության պաշտպանության հիմնական միջոցառումները,սկզբունքներն ու ձևերը	ռեֆերատ		Զեկույց	ՊԳ 1 ՊԳ 2,ՊԳ 4, ԼԳ 3
13	Վարքի կանոնները քաղաքացիական պաշտպանության ազդանշանների ժամանակ	Քաղաքացիական պաշտպանության հետևյալ հիմնական ազդանշանները (օդային տագնապ, ռադիոակտիվ վարակում, քիմիական հարձակում և այլն)	ռեֆերատ		Զեկույց	ՊԳ 1 ՊԳ 2,ՊԳ 4, ԼԳ 3

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում[14]

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	Համակարգչային լսարան,ինտերնետի առկայություն
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Սարքեր, սարքավորումներ	պրոյեկտոր,ինտերակտիվ գրատախտակ
Համակարգչային ծրագրեր	Պրեզենտացիաներ/շնորհանդեսներ

[14] Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

Այլ	

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառկման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի[15]:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասերին հաճախումների հաշվառման միջոցով՝առավելագույնը 20 միավոր,
- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

Գործնական աշխատանքների գնահատման չափանիշները (20 միավոր).

<u>Նյութի քննարկման ժամանակ</u>

- Հանձնարարված նյութի լիարժեք տիրապետում, վերջինիս վերածումը սեփական գիտելիքի. 15 միավոր
- Հարցադրումներ ընթացիկ թեմայի շուրջ(խրախուսվում է). 2 միավոր
- Լիարժեք պատասխաններ դասախոսի և համակուրսեցիների հարցերին(դասախոսի վերահսկողությամբ) ընթացիկ թեմայի շուրջ. 3 միավոր

<u>Առաջադրանքի կատարման ժամանակ</u>

---

[15]«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.062022թ.),

- Արագ կողմնորոշում թեմայի շուրջ առաջադրված խնդիրների լուծման ընթացքում. 2 միավոր
- Սեփական կարծիքի արտահայտում՝ հիմնավորված գիտական գիտելիքի հենքի վրա. 3 միավոր
- Խմբային և անհատական աշխատանքներում համապատասխան դերի ստանձնում և տրված ժամկետում հանձնարարականների կատարում. 15 միավոր

Ինքնուրույն աշխատանքների գնահատման չափանիշները (20 միավոր).

Ռեֆերատային կարգով ներկայացնելու դեպքում (7-10 էջի սահմաններում).

- Պլանի առկայություն (դասախոսի հետ համաձայնեցրած կարգով). 2 միավոր
- Ներածություն՝ ռեֆերատի նպատակի և խնդիրների պարզաբանմամբ. 3 միավոր
- Ընդհանուր մաս՝ պլանի ենթահարցերի համառոտ պարզաբանում: Յուրաքանչյուր են թահարցից հետո եզրակացության առկայություն: Հղումները պարտադիր են: 12 միավոր
- Ամփոփում, այն է՝ ընդհանուր եզրակացություն թեմայի շուրջ՝ էական կողմերի ընդգծ մամբ.3 միավոր:

Հաճախելիություն.

Գնահատման մեթոդը.

- դասերին հաճախման հաշվառում

Գնահատման չափանիշը.

- ներկայություն

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

6-7 կրեդիտ ունեցող դասընթացներ . առավելագույն գումարային 40 միավոր

15. Դասընթացն ամփոփվում է 4 ստուգում , 1 քննությամբ ,

16. Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի 2 քննության միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:

Քննությամբ ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի 2 քննության միջոցով և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:
Հարցատոմսը բաղկացած է երեք հարցից՝ յուրաքանչյուր հարց գնահատվում է 7,7,6 միավորով:

16.1. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1.Մարդածին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ

2.Տեխնոգեն բնույթի արտակարգ իրավիճակներ

3.«Արտակարգ իրավիճակներ» հասկացության սոցիալ-հոգեբանական հայեցակետը

4.Անձի ադապտացիայի մեխանիզմները արտակարգ իրավիճակներում

5.Դեստրուկտիվ հատկանիշ

6.Սոցիալական ադապտացիայի միջավայրի բնութագրումը

7. Արտակարգ իրավիճակներին անձի ադապտացիայի հոգեբանական ռեսուրսների բաղադրատարրերը:

8.Սթրեսի կառավարումը ատակարգ իրավիճակներում:

9.Սթրեսի հաղթահարում:

10.Հետսթրեսային հոգեկարգավորում:

11.Ռելաքսացիոն տեխնիկաներ **:**

12.Պրոգրեսիվ մկանային ռելաքսացիա

13.Որովայնային շնչառություն, ինքնահիպնոս

<u>Ա) 1-ին ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 9-10 շաբաթվա ընթացքում)</u>

<u>(1-ին ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի -------շաբաթվա ընթացքում)</u>

1. **Ընդգրկվող թեմաները.**

1.Մարդածին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ
2.Տեխնոգեն բնույթի արտակարգ իրավիճակներ
3.«Արտակարգ իրավիճակներ» հասկացության սոցիալ-հոգեբանական հայեցակետը
4.Անձի ադապտացիայի մեխանիզմները արտակարգ իրավիճակներում
5. Դեստրուկտիվ հատկանիշ

6.Սոցիալական ադապտացիայի միջավայրի բնութագրումը

2. **Ընդգրկված հարցեր.**
   1.

<u>Բ) 2-րդ ընթացիկ քննություն (կիսամյակի 19-20 շաբաթվա ընթացքում)</u>

<u>(2-րդ ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի-------շաբաթվա ընթացքում)</u>

3. **Ընդգրկվող թեմաները.**

1.Արտակարգ իրավիճակներին անձի ադապտացիայի հոգեբանական ռեսուրսների բաղադրատարրերը:

2.Սթրեսի կառավարումը ատակարգ իրավիճակներում:

3.Սթրեսի հաղթահարում:

4.Հետսթրեսային հոգեկարգավորում:
5.Ռելաքսացիոն տեխնիկաներ ։

6.Պրոգրեսիվ մկանային ռելաքսացիա

7.Որովայնային շնչառություն, ինքնահիպնոս

4. Ընդգրկված հարցեր.

1.Ազրեսիա և համագործակցություն կենդանական աշխարհում:
2. Մտավոր գործունեությունը կաթնասունների և թռչունների մոտ
3 . Պրիմատների և մարդու նմանություններն ու տարբերությունները:
4.Չ. Դարվինի տեսությունը բարձրագույն պրիմատների և մարդու վերաբերյալ:
5.Կենդանիների ուսումնասիրման օժանդակ մեթոդները

a. Գնահատման չափանիշները[16].

- Տեսական գիտելիքների՝ ինքնուրույն գրականության ուսումնասիրություն, համեմատական վերլուծություն, համակարգում, վերլուծություն, պատմելու կարողություն, յուրացման աստիճանը:
- Սեմինար պարապմունքների՝ աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառումը,
- Ինքնուրույն աշխատանքի՝ ինքնուրույն վերլուծություններ և համադրություններ կատարելու կարողություն, արդյունքների ներդրման, կիրառման կարողություն խնդիրների լուծման գործընթացում/ վերացարկում, ընդհանրացումներ:

[16] Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱՁՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Մասնագիտություն՝ ______031301.00.6__________Հոգեբանություն_

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝ _____031301.01.6 Հոգեբանություն

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝ ___________________Բակալավր__________

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Վանաձոր 2023

Հեռակա ուսուցման համակարգ

<table>
<tr><td>Դասընթացի թվանիշը, անվանումը</td><td colspan="4">ՄՀ/բ- 036 «Մարդաբանություն և համեմատական հոգեբանություն»</td></tr>
<tr><td>Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը</td><td colspan="4">4 կրեդիտ</td></tr>
<tr><td>Ուսումնառության տարի / կիսամյակ</td><td colspan="4">5-րդ տարի, 2-րդկիսամյակ</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Ժամերի բաշխումը</td><td rowspan="4">Լսարանային</td><td rowspan="4">22</td><td>Դասախոսություն</td><td>12 ժամ</td></tr>
<tr><td>Սեմինար</td><td></td></tr>
<tr><td>Լաբորատոր աշխատանք</td><td></td></tr>
<tr><td>Գործնական աշխատանք</td><td>10 ժամ</td></tr>
<tr><td>Ինքնուրույն</td><td colspan="3">98 ժամ</td></tr>
<tr><td>Ընդամենը</td><td colspan="3">120 ժամ</td></tr>
<tr><td>Ստուգման ձևը</td><td colspan="4">Ստուգարք -40 միավոր</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի նպատակը</td><td colspan="4">Դասընթացի հիմնական նպատակն է
Ձևավորել ուսանողների մոտ պատկերացումներ էվոլյուցիայի ընթացքում հոգեկանի կայացման, զարգացման և գործառնման մասին.
- ուսումնասիրել կենդանիների հոգեբանության զարգացման օրինաչափությունները օնտոգենեզում և ֆիլոգենեզում,
- համեմատել կենդանու մտավոր զարգացման մեջ բնածինի և ձեռք բերվածի հարաբերակցությունը, ուսումնասիրելով օնտոգենեզի գործընթացը,
- ծանոթանալ մարդու հոգեկանի առաջացման և զարգացման պայմաններին և նախադրյալներին:
Դասընթացի խնդիրներն են.
- փոխանցել գիտելիքներ համեմատական հոգեբանության ոլորտի մասին,
- ապահովել գիտելիքների յուրացումն ու այն մասին, որ մարդու հոգեկանի ուսումնասիրությունը հնարավոր է, հաշվի առնելով ինչպես կենդանիների հետ ընդհանուր էվոլյուցիոն արմատները, այնպես էլ զարգացումն ապահովող որակական փոփոխությունները:</td></tr>
<tr><td>Դասընթացի վերջնարդյունքները</td><td colspan="4">Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.
Իմանա՝Գիտելիք</td></tr>
</table>

	-իմանա կենդանիների վարքի հետազոտման և ուսուցման մեթոդների փուլերը տեսական հիմունքները. նպատակները, հիմնական հասկացությունները, առանձնահատկությունները, կառուցվածքը, -գիտենա կենդանիների կենսագործունեության և վարքի առանձնահատկությունները, -հասկանա մարդու հոգեկան գործունեության արմատները, կենսաբանական հիմունքները: **Կարողանա ՝կարողություն** -բացահայտել կենդանիների և մարդկանց հոգեբանության մեջ ընդհանրություններն ու տարբերությունները, -կատարել առաջադրանքներ ինքնուրույն աշխատելու համար՝ դասընթացի ուսումնասիրված թեմաների շրջանակներում: **Տիրապետի՝հմտություն** -տիրապետի կենդանիների և մարդկանց վարքի համեմատական վերլուծության հմտություններին, - տիրապետի կիրառական հետազոտությունների ոլորտում կողմնորոշման և ստացած զիտելիքների օգտագործման հմտություններին, տարբեր տեսակի գործնական խնդիրներ լուծելու համար:
Դասընթացի բովանդակությունը	1. Մարդածին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ 2. Տեխնոգեն բնույթի արտակարգ իրավիճակներ 3.«Արտակարգ իրավիճակներ» հասկացության սոցիալ-հոգեբանական հայեցակետը 4. Անձի ադապտացիայի մեխանիզմները արտակարգ իրավիճակներում 5. Դեստրուկտիվ հատկանիշ: 6. Սոցիալական ադապտացիայի միջավայրի բնութագրումը 7. Արտակարգ իրավիճակներին անձի ադապտացիայի հոգեբանական ռեսուրսների բաղադրատարրերը: 8.Սթրեսի կառավարումը ատակարգ իրավիճակներում: 9. Սթրեսի հաղթահարում: Հետսթրեսային հոգեկարգավորում: 10. Ռելաքսացիոն տեխնիկաներ : Պրոգրեսիվ մկանային ռելաքսացիա 11. Որովայնային շնչառություն, ինքնահիպնոս
Գնահատման մեթոդները և չափանիշները	**Ստուգարք 40** միավոր առավելագույն արժեքով:
Գրականություն	1.Оценка риска и уязвимости, 2-е издание.Программа обучение управление катастроф,1994
	2.Никопов А.А. Землетрресения… Прошлое, современность, прогноз, изд, «Недра» М, 1982
	3.Гутенберг.Б., Рихтер К.,Сейсмичность земли, пер, с англ., М, 1948,
	4.Арутюнян Н. Я. , Оценка химической обстановки при авариях на обьектах, имеющих сильно действующие ядовитые вещества. Институтпереподготовки кадров, Е., 1996
	5.Бактериологическое оружие и защита от от него, М., 1971
	6.Ստեփանյան Վ.Ա., Երկրաշարժերը Հայկական լեռնաշխարհում և նրա մերձակայքում, Ե., 1964

	7. Սուդակով Ա.Կ., Բնակչության պաշտպանությունը ռադիոակտիվ նստվածքներից, «Հայաստան» հրատ, Եր., 1973
	8. Մայկով Ս.Ի., Քաղպաշտպանությունը համաժողովրդական գործ է,Եր, 1980
	9. Ձեռնարկ փրկարարական ջոկատների համար՝ արտակարգ իրավիճակներում փրկարարական գործողություններ կատարելու և իրականացնելու համար, Մ, 1997
	Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)
	1.Մինասյան Մ., Շատվորյան Է., Ինչպես պաշտպանվել բակտերեոլոգիական զենքից, Եր, «Հայաստան» 1986
	2.Ձեռնարկ փրկարարական ջոկատների համար՝ արտակարգ իրավիճակներում փրկարարական գործողություններ կատարելու և իրականացնելու համար, Մ, 1997
	3.Մաթևոսյան Հ., Ավիացիոն ռումբեր, ՀՀ կառավարությանն առընթեր արտակարգ իրավիճակի վարչության ճգնաժամային կառավարման ինստիտուտ, Եր, 2001
	5. Նազարով Ա.Գ. ,Երկրաշարժերը և պաշտպանությունը նրանցից. ՀՍՍՀԳԱ հրատարակչություն, Եր., 1981:
	6.Հարությունյան Ս.Հ.Արտակարգ իրավիճակների և քաղպաշտպանության հիմնահարցեր, Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, «Տնտեսագետ»,2009թ.204էջ
	7.Рогачева Т. В., Залевский Г. В., Левицкая Т. Е. Психология экстремальных ситуаций и состояний. Учебное пособие - http://www.bibliorossica.com/book.html?search_query=17852&ln=ru
	8. Заварзина О.В. Психология экстремальных ситуаций. ? М.: КУРС, ИНФРА-М, 2017. ? 176 с - http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=528773
	9.Психология кризисных и экстремальных ситуаций: индивидуальные жизненные кризисы; агрессия и экстремизм: Учебник / Хрусталева Н.С. - СПб:СПбГУ, 2016. - 445 с. - http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=940991
	10. Психология чрезвычайных ситуаций / Гуревич П.С. - М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2015. - 495 с. - http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=882391